

ДО ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ

На сучасному етапі розвитку корекційної освіти основним завданням загальноосвітньої спеціальної школи для розумово відсталих дітей є підготовка їх до самостійної життєдіяльності. Успішне засвоєння навчального матеріалу з усіх навчальних предметів створює передумови для їх подальшої соціалізації.

В сучасних умовах ринкових відносин виховання і навчання розумово відсталих дітей потребує достатнього рівня сформованості у них економічних знань.

Економічна освіта – це процес передачі людям та засвоєння ними економічних знань, умінь а також навичок економічного мислення.

Економічне виховання – це процес формування в учнів економічних знань та вмінь, соціально значущих якостей особистості, необхідних у виробничій та в повсякденній діяльності. Під економічним вихованням розуміється формування відношення до економічних знань з метою їх глибокого засвоєння, усвідомлення, перетворення їх у переконання та вчинки, мотиви, установки, ціннісні орієнтації особистості [5].

Аналіз спеціальної психолого-педагогічної літератури свідчить, що економічна освіта здійснюється в основному в межах позакласної виховної роботи та на деяких навчальних предметах, таких як професійно-трудове навчання, математика, соціально-побутове орієнтування.

Окремі питання економічної підготовки розумово відсталих дітей у процесі соціально-побутового орієнтування та професійно-трудового навчання отримали відображення у працях Л. С. Дробот, Г. М. Дульнева, Є. А. Ковальнової, Г. М. Мерсіянової, Л. С. Мирського, О. П. Хохліної та інших. У працях С. Ю. Коноплястої, М. І. Кузьмицької, Н. Ф. Кузьміної-Сиром'ятнікової, В. Ф. Мачіхіної, Н. П. Павлової розглядалися деякі аспекти проблеми формування господарсько-побутових умінь і навичок в учнів загальноосвітньої спеціальної школи в процесі позакласних занять та на уроках соціально-побутового орієнтування.

Різні аспекти економічного виховання були об'єктом дослідження вчених-дефектологів, зокрема В. В. Воронкової, С. А. Козакової, Г. М. Мерсіянової, Т. М. Стариченко [2–5].

Дослідженням Т. М. Стариченко визначено особливості сформованості економічних знань в учнів випускних класів, зокрема: недостатня обізнаність у питаннях власного користування матеріальними достатками; недостатнє орієнтування в побутових та грошових питаннях, не сформованість доцільності потреб; відсутність навичок планування та невміння раціонально розподіляти свої доходи, визначати витрати; низький рівень здійснення математичних операцій, абстрактного рахунку,

недостатнє орієнтування в метричних мірах; обмежене, неповне, неадекватне тлумачення розповсюджених економічних понять, Які використовуються в повсякденному житті (економність, бережливість, господарювання) [4].

Т. М. Стариченко в своїх дослідженнях стосовно формування економічно-побутових знань і умінь у старшокласників спеціальної школи, зазначає що існують протиріччя між динамікою розвитку економічних новоутворень у соціумі і відставанням відображення цих процесів у місті освіти; між необхідністю практичного підходу до навчання школярів економіці і не розробленістю концептуальних основ такого підходу, перевагою абстрактно-інформаційного стилю навчання; між потребою спеціальної освіти в технології практико-орієнтованої економічної підготовки розумово відсталих старшокласників і не розробленістю її методологічних, теоретичних і практичних засад (оснований); необхідністю організації навчального процесу як середовища формування економічного мислення і свідомості учнів і відсутністю відповідної професійно-педагогічної підготовки вчителів.

Автор виділяє такі критерії соціально-економічної підготовленості: знання суттєвого фактичного матеріалу, розуміння економічних термінів; пояснення причин економічних явищ; засвоєння зразків економічної діяльності шляхом розв'язування задач економічного змісту, виконання розрахункових та інших практичних завдань, побудови економічних суджень [4–5].

Економічне виховання у спеціальній школі передбачає: формування умінь порівнювати свої потреби із матеріальними можливостями; виховання розуміння, що задовольняти свої потреби можна лише завдяки трудовій діяльності; формування у школярів економічних знань та вмій.

Досвід роботи спеціальних шкіл свідчить, що засвоєння матеріалу економічного характеру становить значні труднощі для учнів означеної категорії, які обумовлені як клініко-психологічними особливостями розумово відсталих школярів, так і ступенем абстракції та складності змісту матеріалу, який потрібно засвоїти.

Розумово відсталі учні здатні засвоїти лише економічну інформацію, що містить відомості реального соціально-економічного середовища, в якому безпосередньо відбувається їх життєдіяльність.

Практико-орієнтований підхід до економічної освіти в спеціальній школі – найбільш ефективний спосіб удосконалення соціально-адаптивних можливостей розумово відсталих школярів, корекції недоліків їх розвитку за рахунок систематичних тренувань аналітико-синтетичної функції мислення у процесі виконання різних видів економічної діяльності, формування на її основі якостей особистості, необхідних для адаптації в оновленому соціально-економічному середовищі.

На уроках професійно-трудового навчання є можливість формування економічних знань, оскільки зміст матеріалу програми з трудового

навчання дає змогу на різних рівнях здійснювати економічне виховання. Інструменти, матеріали, станки, машини, вироби, все, що вивчають та виробляють учні має економічне спрямування. «У процесі трудового навчання з метою формування у школярів економічних умінь доцільно застосовувати різні методи навчання. Це можуть бути розрахункові завдання, вивчення конкретних документів, складання ділових паперів, розв'язання задач економічного змісту, а також аналіз реальних ситуацій» [3, с. 72].

Важливе значення у формуванні економічних знань мають уроки соціально-побутового орієнтування, де передбачено різні види практичних завдань стосовно ведення домашнього господарства, вивчення цін на окремі товари, визначення необхідності придбання товарів залежно від їх вартості.

Воронковою В. В., Козаковою С. А. для учнів 10 класів розроблена спеціальна програма «Соціально-економічна освіта», яка передбачає такі розділи:

- *економіка як господарювання*, який пропонує дати поняття учням про економіку, натуральне господарство, товарне господарство, розподіл праці;
- *людина та економічна система*, де запропоновані поняття про основні риси ринкової економіки, підприємство, власність та приватизацію;
- *людина як працівник*, що передбачає ознайомлення учнів з видами сучасних фірм, цінними паперами, акціями, реальною заробітною платнею, з поняттями «бідність» та «багатство», «інфляція», «умови праці», «охорона праці», «профспілки», «безробіття» та «біржа праці»;
- *людина як споживач*, який містить матеріал про торгівлю, рекламу, ціни, а також сімейну економіку, споживача та споживання, права споживача та захист його прав, фінансові послуги та банк, страхові послуги та страхування, нотаріальні послуги, платні медичні послуги;
- *людина як член суспільства*, де йдеться про соціальний захист населення та податки [2].

Таким чином, економічне виховання розумово відсталих учнів є важливою проблемою у навчально-виховній роботі загальноосвітньої спеціальної школи, оскільки має корекційне і практичне значення та сприяє становленню соціально-значущих якостей особистості, необхідних у виробничій та повсякденній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності / В. І. Бондар. – К. : Рад.шк., 1988. – 128 с.
2. Воронкова В. В. Социально-бытовая ориентировка учащихся 5–9 кл. в специальной (коррекционной) общеобразовательной школе VIII вида:

- пособие для учителей / В. В. Воронкова, С. А. Козакова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 247 с. – (Коррекционная педагогика).
3. Мерсіянова Г. М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник / Мерсіянова Г. М. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 80 с.
 4. Стариченко Т. Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Т. Н. Стариченко // Дефектология. – 1987. – № 4. – С. 22–27.
 5. Стариченко Т. Н. Практико-ориентированный подход к экономическому образованию старшеклассников специальной (коррекционной) общеобразовательной школы VIII вида: автореф. дисс... докт. пед. наук / тема диссертации и автореферата по ВАК 13.00.01, Татьяна Николаевна Стариченко. / М. : 2004. – 21 с.